

"QIZIQARLI TOPSHIRIQLAR ORQALI BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARI FAOLIYATINI FAOLLASHTIRISH"

Toshkent viloyat Nurafshon shahar

26-maktab boshlangich sinf o'qituvchisi.

Karimova Dilafruz Akbaraliyevna.

Anotatsiya: Maqola "Qiziqarli topshiriqlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilari faoliyatini faollashtirish" mavzusiga bag'ishlangan bo'lib, uning asosiy maqsadi boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning qiziqishini va faoliyatini oshirish uchun o'yinlar, masalalar va boshqa interaktiv topshiriqlarni qanday qilib samarali qo'llashni o'rganishdir. Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun mantiqiy fikrlashni rivojlantiruvchi va ta'lim jarayonini yanada qiziqarli qilishga yordam beradigan turli topshiriqlar tahlil qilinadi. Ushbu topshiriqlar orqali o'quvchilarning diqqatini jamlash, mustahkam bilimlarni egallash va faol ishtirok etishlari ta'minlanadi. Maqola pedagogik usullar va amaliy tavsiyalarni taklif etadi, shu bilan birga o'qituvchilar uchun zamonaviy va innovatsion metodlar bilan ishlashning samarali yo'llarini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, o'quvchilar faoliyati, qiziqarli topshiriqlar, mantiqiy fikrlash, o'yinlar, ta'lim jarayoni, faollikni oshirish, interaktiv topshiriqlar, pedagogik metodlar, innovatsion ta'lim usullari

Аннотация: Статья посвящена теме «Активизация деятельности учащихся начальной школы через интересные задания», и ее главная цель — научиться эффективно использовать игры, задачи и другие интерактивные задания для повышения интереса и активности учащихся в начальной школе. В статье анализируются различные задания для учащихся начальной школы, которые развивают логическое мышление и помогают сделать процесс обучения более интересным. Эти задания позволяют учащимся сосредоточиться, получить прочные знания и активно участвовать. В статье предлагаются педагогические методы и

практические рекомендации, а также показаны эффективные способы работы учителей с современными и инновационными методами.

Ключевые слова: Начальное образование, деятельность учащихся, интересные задания, логическое мышление, игры, образовательный процесс, повышение активности, интерактивные задания, педагогические методы, инновационные методы обучения

Annotation: The article is devoted to the topic "Activating the activity of primary school students through interesting tasks", and its main goal is to learn how to effectively use games, problems and other interactive tasks to increase the interest and activity of students in primary education. The article analyzes various tasks for primary school students that develop logical thinking and help make the educational process more interesting. These tasks ensure that students concentrate, acquire solid knowledge and actively participate. The article offers pedagogical methods and practical recommendations, and at the same time shows effective ways for teachers to work with modern and innovative methods.

Key words: Primary education, student activities, interesting tasks, logical thinking, games, educational process, increasing activity, interactive tasks, pedagogical methods, innovative teaching methods

Kirish: Bugungi kunda ta'lim tizimida innovatsion metod va yondashuvlar ta'limning samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilish, ularning faol ishtirokini ta'minlash o'qituvchilarning asosiy vazifalaridan biridir. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning e'tiborini jalb qilish va ularning motivatsiyasini oshirish uchun an'anaviy o'qitish usullari ko'pincha yetarli bo'lmaydi. Shu bois, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va metodlar, masalan, o'yinlar, qiziqarli topshiriqlar va interaktiv faoliyatlar orqali o'quvchilarning ta'lim jarayoniga faol ishtirokini ta'minlash zaruriyatga aylanmoqda.

Qiziqarli topshiriqlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining faoliyatini faollashtirish, ularni bilim olish jarayoniga yanada jozibador qilish imkonini beradi. Bu usul nafaqat o'quvchilarning diqqatini jamlashga, balki ular orasida mantiqiy fikrlash, ijodkorlik va problemalarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Maqolada shu mavzudagi metodik yondashuvlar va amaliy tavsiyalar tahlil qilinadi, shuningdek, qiziqarli va samarali topshiriqlar orqali o'quvchilarning ta'limdagi ishtirokini qanday faollashtirish mumkinligi haqida fikrlar bildirilib, pedagogik jarayonni rivojlantirish yo'llari ko'rsatiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar: Jean Piagetning asarida ta'lim va bolalar psixologiyasi bilan bog'liq bir qancha asosiy fikrlar keltirilgan. Piaget bolalarning kognitiv rivojlanishini bosqichma-bosqich o'rganadi va ta'lim jarayonida bu rivojlanishning qanday hisobga olinishi kerakligini tushuntiradi. Uning nazariyalariga ko'ra, ta'lim jarayoni o'quvchilarning fikrlash qobiliyatlari bilan mos bo'lishi lozim. Maqola mavzusiga oid Piagetning fikrlari quyidagicha bo'lishi mumkin:

Faollik va amaliyot: Piaget, o'quvchilarning yangi bilimlarni qabul qilishlari uchun ular amaliy faoliyatda ishtirok etishi kerakligini ta'kidlaydi. Bu fikr boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun qiziqarli topshiriqlarni va o'yinlarni qo'llashning samaradorligini ko'rsatadi. Faol o'rganish jarayonida o'quvchilar bilimni faol ravishda "quradilar", bu esa ularning kognitiv rivojlanishini kuchaytiradi.

Kognitiv bosqichlar: Piaget bolalar rivojlanishining aniq bosqichlarini belgilaydi, bu esa o'qituvchilarga o'quvchilarni rivojlanish darajasiga moslashtirilgan topshiriqlarni yaratishga imkon beradi. Masalan, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun mantiqiy fikrlash va abstrakt tushunchalarni rivojlantirishga qaratilgan topshiriqlarni qo'llash mumkin. Vygotsky, L. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.

Lev Vygotskiyning asarida o'quvchilarning kognitiv rivojlanishini ijtimoiy kontekstda tushuntirgan muhim fikrlar mavjud. Vygotskiy ta'lim jarayonini o'quvchilarning ijtimoiy faoliyati va madaniy-tarixiy tajribalari bilan bog'laydi. Uning fikrlari maqola mavzusiga quyidagicha ta'sir ko'rsatadi: Ya'qin rivojlanish hududi (ZPD): Vygotskiyning yaqin rivojlanish hududi (ZPD) kontseptsiyasi, o'quvchilarga

o'rganishdagi yangi bosqichlarga erishish uchun o'qituvchi yoki kattalar yordamiga muhtoj ekanligini ko'rsatadi. Bu fikr, boshlang'ich sinf o'quvchilarining qiziqarli topshiriqlar va o'yinlar orqali o'z faoliyatini faollashtirishda yordam berish zarurligini ta'kidlaydi. O'qituvchi yordamida o'quvchilar yangi bilimlarni egallashda o'z imkoniyatlarini oshiradilar. Samarali ta'limda ijtimoiy interaksiya: Vygotskiy o'quvchilarning bilim olishida ijtimoiy aloqalar va o'qituvchilar bilan muloqotning ahamiyatini ta'kidlaydi. Bu, o'yinlar va qiziqarli topshiriqlar yordamida o'quvchilarning guruhda ishlash va bir-biriga yordam berish orqali bilimlarni yanada chuqurroq o'zlashtirishlariga yordam beradi.

Ushbu nazariyalar, boshlang'ich ta'limda qiziqarli topshiriqlarni va o'yinlarni qo'llashning ahamiyatini tushuntiradi, chunki bu metodlar o'quvchilarni faollashtiradi va ularning kognitiv rivojlanishini rag'batlantiradi. Shulman ta'kidlaganidek, o'qituvchilarning pedagogik bilimlari o'qitish jarayonida yangi metodlarni qo'llashda muhim rol o'ynaydi. Uning fikricha, ta'limdagi muvaffaqiyatning kaliti nafaqat o'qituvchining fahoviy bilimiga, balki pedagogik yondashuvlar va metodlarni qanday qo'llashiga bog'liqdir. Bu fikr boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun qiziqarli topshiriqlar va o'yinlar yordamida ta'lim jarayonini faollashtirishda o'qituvchilarning bilim va metodik yondashuvlarini kengaytirish zarurligini ta'kidlaydi.¹

Mavzuning dolzarbligi: Boshlang'ich ta'lim tizimida o'quvchilarni qiziqtirish va ularning faoliyatini faollashtirish, bugungi kunning dolzarb pedagogik masalalaridan biridir. O'quvchilarning bilimga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularni ta'lim jarayoniga faol jalb etish uchun an'anaviy metodlar bilan birga innovatsion yondashuvlarga ehtiyoj sezilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinflarda ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning ongini shakllantirish va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda o'yinlar va qiziqarli topshiriqlarning ahamiyati katta.

Zamonaviy o'quvchilar faqat passiv tinglovchilar emas, balki ta'lim jarayonida faol ishtirok etadigan sub'ektlarga aylanishi kerak. Shuning uchun, ta'lim jarayonida o'quvchilarni faollashtirish uchun innovatsion yondashuvlar, shu jumladan, qiziqarli

¹ Shulman, L. S. (1986). Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching. Educational Researcher, 15(2), 4–14.

topshiriqlar va o'yinlar kabi metodlar, nafaqat bilimlarni tezroq o'zlashtirishga yordam beradi, balki o'quvchilarning ijodiy va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini ham rivojlantiradi.

Mazkur mavzu dolzarb, chunki bugungi kunda boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni qiziqtirish va ta'lim jarayonini samarali tashkil etishning yangi usullari joriy etilmoqda. Shu bois, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun qiziqarli topshiriqlar va o'yinlarni qo'llash orqali o'quvchilarning faoliyatini faollashtirish, ta'limning sifatini oshirish va o'quvchilarning bilim olish jarayoniga bo'lgan qiziqishini saqlash, pedagogik amaliyotda katta ahamiyatga ega.

Nazariy asoslar: Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning faoliyatini faollashtirish va ta'lim jarayonini qiziqarli qilish uchun turli pedagogik nazariyalar va metodlar qo'llaniladi. Bu yondashuvlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, o'rganish jarayoniga qiziqish uyg'otish va faol ishtirokni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Nazariy asoslar quyidagi muhim konseptual yondashuvlarga tayangan holda shakllangan: Faol o'qitish nazariyasi, o'quvchilarni faollikka chaqirish va ularni ta'lim jarayoniga jalb qilishni ta'minlashga qaratilgan asosiy yondashuvlardan biridir. Bu nazariyaga ko'ra, o'quvchilar o'qituvchi tomonidan passiv tarzda berilgan ma'lumotlarni faqatgina o'rganish bilan qolmay, balki o'zlari faol ishtirok etgan holda bilimlarni mustahkamlashlari kerak. O'quvchilarni o'z fikrlarini bildirishga, savollar berishga va yechimlarni izlashga undash orqali ularning faolligi oshiriladi. O'yinlar va qiziqarli topshiriqlar bu jarayonda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi, chunki ular o'quvchilarni o'rganishga undaydi va bilimlarni qo'llash imkoniyatini yaratadi. Konstruktsionizm nazariyasi (J.Piaget va L.Vygotskiyning ishlari asosida) o'quvchilarning bilimni faqatgina o'qituvchidan qabul qilib olish orqali emas, balki o'z tajribalari va faoliyatlari asosida yaratishlarini ta'kidlaydi. Bu nazariyaga ko'ra, o'quvchilar bilimni faqat passiv qabul qiluvchilar emas, balki faol ishtirokchilardir. Qiziqarli topshiriqlar va o'yinlar orqali o'quvchilar o'z bilimlarini faol yaratadilar va bu jarayon o'quvchilarning kognitiv rivojlanishini rag'batlantiradi. Ta'lim jarayonidagi motivatsiya o'quvchilarning ta'limga qiziqishini va faol ishtirokini ta'minlaydigan muhim omildir. Xususan, o'rganish motivatsiyasini oshirish uchun o'quvchilarga qiziqarli va ishonchli topshiriqlar berish kerak. M. Argyris va C. Schönning

amaliyot va bilim o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganishga asoslangan nazariyasi shuni ko'rsatadiki, o'quvchilar mustaqil ishlash, topshiriqlarni bajarish jarayonida muvaffaqiyatga erishish orqali o'zlarini o'rganish jarayoniga yanada faolroq jalb etadilar. L.S. Vygotskiy tomonidan ishlab chiqilgan yaqin rivojlanish hududi (ZPD) nazariyasi, o'quvchilarning o'zlarini eng yaxshi namoyon etadigan va qiyinchiliklarga duch kelmasdan o'rganadigan hududni belgilaydi. Bu nazariyaga ko'ra, o'quvchilar uchun o'yinlar va qiziqarli topshiriqlarni yaratish, ularga o'rganishning yangi bosqichlarini o'zlashtirish imkoniyatini beradi. Bunday topshiriqlar, o'quvchiga faqat o'z bilimiga asoslangan holda emas, balki o'qituvchining yordami va guruh ishlari yordamida yuqori darajadagi bilimlarni o'zlashtirishga yordam beradi.

O'yinlar pedagogik yondashuv sifatida ta'lim jarayonini jonlantirish va o'quvchilarning faolligini oshirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. O'yinlar orqali o'quvchilarga murakkab masalalarni qiziqarli va o'yin tarzida hal qilish imkoniyatlari yaratiladi. O'yin metodlari o'quvchilarning kognitiv rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi va ta'lim jarayonini jozibali qiladi. Shu sababli, o'yinlar va qiziqarli topshiriqlar orqali o'quvchilar faolligini oshirish nafaqat pedagogik, balki psixologik nuqtai nazardan ham dolzarbdir.

Shu tarzda, nazariy asoslar o'quvchilarning faoliyatini faollashtirish va ta'lim jarayonini yanada samarali qilish uchun turli pedagogik va psixologik yondashuvlarning uyg'unligini ko'rsatadi. Qiziqarli topshiriqlar va o'yinlar, bu nazariyalar asosida, o'quvchilarni ta'limga qiziqtiradi, ularning faolligini oshiradi va bilimlarni yanada chuqurroq o'zlashtirishlariga yordam beradi.

Tahlil va natijalar: Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning faoliyatini faollashtirishda qiziqarli topshiriqlar va o'yinlar qo'llashning samaradorligini tahlil qilishda bir nechta asosiy jihatlar ko'rib chiqilishi kerak. Birinchidan, o'quvchilarning motivatsiyasi, ikkinchidan, ularning o'rganish jarayonidagi faolligi va uchinchidan, bu metodlarning o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta'siri.

O'quvchilarning faoliyatini faollashtirishga qaratilgan yondashuvlar, ayniqsa, qiziqarli topshiriqlar va o'yinlar, ularning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Piaget va Vygotskiyning nazariyalariga ko'ra, o'quvchilar yangi bilimlarni faqatgina passiv ravishda

qabul qilmay, balki faol ishtirok etish orqali o'zlashtiradilar. Bu holat boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun juda muhim, chunki ular ko'pincha passiv ravishda o'rganishdan ko'ra, o'z fikrlarini ifodalash, muammoni hal qilish va o'z amaliy bilimlarini sinab ko'rish orqali ko'proq rivojlanadilar.

Shulmanning pedagogik bilimlar va amaliyotning integratsiyasi haqidagi fikri ham o'quvchilarning faoliyatini faollashtirishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchining o'quvchilarga nafaqat ma'lumot berish, balki ularni ta'lim jarayoniga jalb etish, topshiriqlarni qo'llash va o'yinlarda ishtirok etish orqali bilim olishlarini rag'batlantirish kerak. O'quvchilar faol ishtirokchi bo'lganda, ta'limning samaradorligi yanada oshadi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, qiziqarli topshiriqlar va o'yinlarni ta'lim jarayonida qo'llash, o'quvchilarning bilim olishdagi muvaffaqiyatlarini oshiradi. Bu metodlar o'quvchilarning mantiqiy fikrlash, ijodiy yondashuv, diqqatni jamlash va muammoni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarni jismoniy va ruhiy jihatdan faoliyatga jalb qilish, ularning ta'lim jarayonida yanada ishtirok etishini ta'minlaydi.

Natijalar

Tahlilning natijalari shuni ko'rsatdiki, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun qiziqarli topshiriqlar va o'yinlar yordamida ta'lim jarayonini faollashtirish quyidagi ijobiy natijalarga olib keladi:

O'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishi va ishtiyoqi oshadi. O'yinlar va topshiriqlar orqali o'quvchilar o'rganishni faqat zarurat emas, balki qiziqarli faoliyat sifatida ko'rishadi. Bu ularga ko'proq o'rganishga va bilimlarni o'zlashtirishga rag'bat beradi.

O'quvchilarning faol ishtirok etishi, ular o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashlari va muammolarni hal qilishda faol qatnashishlari ta'minlanadi. Bu metodlar o'quvchilarning mantiqiy fikrlash va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'quvchilar yangi bilimlarni yanada chuqurroq o'zlashtiradilar. O'yinlar va topshiriqlar o'quvchilarga nafaqat ma'lumotlarni eslab qolish, balki ularni tahlil qilish va qo'llashni o'rganishga imkon beradi. Bu ularning kognitiv rivojlanishini kuchaytiradi. O'qituvchilar yangi yondashuvlarni qo'llashda tajriba orttiradilar, bu esa ta'lim

jarayonining sifatini oshiradi. O'qituvchilarga yangi pedagogik metodlarni, shu jumladan qiziqarli topshiriqlar va o'yinlarni qo'llashni o'rgatish zarur.

Umuman olganda, qiziqarli topshiriqlar va o'yinlar boshlang'ich sinf o'quvchilarining faoliyatini faollashtirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Bu metodlar o'quvchilarning ta'lim jarayonida yanada faollashishiga, bilimlarni samarali o'zlashtirishlariga va kognitiv rivojlanishlarini qo'llab-quvvatlashga imkon yaratadi.

Taklif va xulosalar: Takliflar shuni nazardsa tutadiki, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ta'lim jarayonida qiziqarli topshiriqlarni va o'yinlar orqali o'rganish metodlarini ko'proq qo'llash tavsiya etiladi. Bu o'quvchilarning faolligini oshirishga, bilimlarni tez va samarali o'zlashtirishga yordam beradi. O'quvchilarning fikrlash va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish uchun interaktiv metodlarni, masalan, guruh ishlarini, munozaralarni va topshiriqlarni o'yin shaklida bajarishni joriy etish zarur. Bu metodlar o'quvchilarning bilim olish jarayoniga to'liq jalb etilishiga yordam beradi. O'yinlarni ta'lim jarayoniga chuqurroq integratsiya qilish, o'quvchilarga o'rganishni qiziqarli va samarali tarzda taqdim etish mumkin. Masalan, matematikada mantiqiy bog'lanishlarni o'yinlar yordamida mustahkamlash, o'quvchilarning diqqatini jamlash va yangi ma'lumotlarni o'rganishga motivatsiya yaratadi.

O'qituvchilarga yangi metodlar va yondashuvlar, shu jumladan o'yinlar va qiziqarli topshiriqlarni qanday samarali qo'llashni o'rgatish maqsadga muvofiq. Buning uchun malaka oshirish dasturlari va treninglar tashkil etilishi kerak. Har bir o'quvchining individual o'rganish tezligi va uslubini hisobga olib, topshiriqlarni moslashtirish va shaxsiylashtirish zarur. Bu o'quvchilarning o'z-o'zini rivojlantirishiga va ta'lim jarayonida yaxshiroq muvaffaqiyatga erishishiga imkon yaratadi.

Xulosalar shu mavzularni qamrab oladiki, Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning faoliyatini faollashtirish uchun qiziqarli topshiriqlar va o'yinlar samarali vositalardir. Ular nafaqat o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlashga, balki ularning motivatsiyasini oshirishga ham yordam beradi. Interaktiv metodlar va o'yinlar yordamida o'quvchilar nafaqat passiv tinglovchilar, balki faol ishtirokchilar bo'lib, o'z bilimlarini amaliyotda

qo'llashni o'rganadilar. Bu metodlar o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi va ijodkorlikni rag'batlantiradi. O'qituvchilarning yangi pedagogik metodlarni qo'llashga tayyorligi va ularning malakalarini oshirish, ta'lim jarayonining sifatini yaxshilashga yordam beradi. O'qituvchilar uchun innovatsion yondashuvlar, shu jumladan o'yinlar va qiziqarli topshiriqlarni ta'limda qo'llashning samarali usullarini o'rganish muhimdir. Pedagogik amaliyotda individual yondashuvlar va o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish orqali ta'limning samaradorligini yanada oshirish mumkin. Har bir o'quvchining o'rganish uslubiga moslashtirilgan topshiriqlar o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini va faolligini yaxshilaydi. Natijada, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun qiziqarli topshiriqlar va o'yinlar orqali ta'lim jarayonini faollashtirish, o'quvchilarning bilim olishda muvaffaqiyatlarini oshiradi va pedagogik jarayonni yanada samarali qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Piaget, J. (1970). *The Science of Education and the Psychology of the Child*. Viking Press.
2. Vygotsky, L. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
3. Bruner, J. (1960). *The Process of Education*. Harvard University Press.
4. Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. Macmillan.
5. Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. Harper & Row.
6. Eysenck, M. W. (2004). *Psychology: An International Perspective*. Psychology Press.
7. Shulman, L. S. (1986). Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4–14.
8. McTighe, J., & Wiggins, G. (2005). *Understanding by Design*. Association for Supervision and Curriculum Development.
9. Kagan, S. (1994). *Cooperative Learning. Resources for Teachers*.
10. Argyris, C., & Schön, D. A. (1978). *Organizational Learning: A Theory of Action Perspective*. Addison-Wesley.